

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ

1.Предмет на престъпното обсебване може да бъде само вещ, на която деецът не е собственик или не е единствен собственик.

Чл. 206 от НК

Решение № 171 от 28.11.2019 г. по нак. дело № 661/2019 г., I н. о., докладчик съдия Ружена Керанова

Върховният касационен съд, първо наказателно отделение, като обсъди доводите на страните и извърши проверка в пределите по чл. 347, ал. 1 от НПК, установи следното:

I. Производството по делото е било образувано по внесен обвинителен акт от Районна прокуратура – Брезник, с който е повдигнато обвинение пред съда за извършено от подсъдимия В. през месец ноември 2017 г. престъпление по чл. 194, ал. 1 от НК. С присъда № 54/20.09.2018 г., постановена по образуваното НОХД № 26/2018 г. по описа на Районен съд – Брезник, подсъдимият С. В. е бил признат за невинен и оправдан по повдигнатото обвинение по чл. 194, ал. 1 от НК.

По протест на прокурора е образувано ВНОХД № 277/2018 г. по описа на Окръжен съд – Перник. Въззивният съд е констатирал допуснати съществени процесуални нарушения, изразили се в това, че първата инстанция е пренебрегнала разпоредбата на чл. 247б, ал. 2 от НПК, която предвижда уведомяване на пострадалия за разпоредителното заседание, какъвто съобразно обвинението е свидетелят К. К., независимо от правната

квалификация на деянието – по чл. 194 НК или по чл. 206 от НК. С постановеното по делото решение № 65 от 29.11.2018 г. атакуваната присъда е била отменена и делото върнато за ново разглеждане на районния съд от стадия на разпоредително заседание.

При новото разглеждане на делото в първата инстанция с присъда № 31 от 20.03.2019 г., постановена по НОХД № 142/2018 г., Районният съд – Брезник е признал подсъдимия С. В. за виновен и го осъдил за извършено от него през месец ноември 2017 г. престъпление по чл. 206, ал. 1 от НК. При условията на чл. 54 от НК му наложил наказание от една година лишаване от свобода, изпълнението на което е отложено на основание чл. 66, ал. 1 от НК с изпитателен срок от три години. Със същата присъда подсъдимият е бил признат за невинен и оправдан по първоначално повдигнатото обвинение по чл. 194, ал. 1 от НК.

Срещу така постановената присъда е подадена въззивна жалба от подсъдимия С. В., по която е образувано ВНОХД № 113/2019 г. по описа на Окръжен съд – Перник. С атакувания сега съдебен акт въззивният съд е отменил първоинстанционната присъда и вместо нея е признал подсъдимия за невинен в това, че през месец ноември 2017 г. противозаконно да е присвоил чужда движима вещ, която е владеел – един брой бензинопил [марка] на стойност 1160 лева, собственост на К. С. К., поради което и на основание чл. 304 от НПК го е оправдал по чл. 206, ал. 1 от НК. Потвърдил е първоинстанционната присъда в частта, с която той е бил оправдан за извършено престъпление по чл. 194, ал. 1 от НК.

II. В проведеното пред касационната инстанция съдебно заседание представителят на Върховната касационна прокуратура не поддържа протеста, но това не освобождава съда от задължението да се произнесе по възраженията в него, за разлика от оттеглянето, което преклудира тази възможност.

Предмет на касационната проверка е само частта на въззивния съдебен акт, който е нова присъда, постановена по чл. 336, ал.1, т. 3 от НПК. Потвърденото оправдаване на подсъдимия по обвинението по чл. 194, ал.1 от НК по аргумент от чл. 346, т. 2 от НПК не подлежи на контрол по този ред.

Касационният протест срещу постановения въззивен съдебен акт е неоснователен.

Първо, следва да се посочи, че в инициращия касационното производство документ е пресъздадена част от аргументацията на въззивния съдебен акт, без да е направено ясно разграничение на доводите, подкрепящи заявените две касационни основания по чл. 348, ал. 1, т. 1 и т. 2 от НПК. Изразява се несъгласие с логическите разсъждения на съда, като им се противопоставя собственият на касатора прочит на установените факти и тяхната оценка.

Прегледът на процесуалната дейност на предходната инстанция не дава основание за извод да са допуснати нарушения на изискванията, гарантиращи правилното формиране на вътрешното убеждение при установяване на обстоятелствата, относими към предмета на доказване. Въззивната инстанция е оценила доказателствените материали по делото при спазване на разпоредбите на чл. 13 и чл. 14 от НПК. Проверила е изцяло правилността на първоинстанционната присъда, като е провела и допълнително съдебно следствие, в рамките на което подсъдимият В. е депозирал допълнителни обяснения. Съобразявайки всички доказателства, събрани по делото, окръжният съд е направил пълноценен анализ на доказателствената съвкупност и е дал нова правна оценка на приетите фактически положения, при които правилно е обосновал своето заключение за отхвърляне на изводите за виновност на подсъдимия.

Предмет на престъпното обсебване може да бъде само вещ, на която деецът не е или не е единствен собственик. Затова в настоящия процес

въззивният съд е изследвал и въпросите, свързани със собствеността на процесната вещ. Спецификата на казуса е изисквала разглеждане разпоредбите на Наредбата за дейността на заложените къщи (НДЗК). Това е било наложително, тъй като инкриминираната вещ е заложена от лице/лица (В. И., Б. Б.), различни от нейния собственик – подсъдимият С. В., който не е давал съгласие за извършване на такива действия. Втората инстанция, проследявайки установените обстоятелства, е стигнала до извода, че редът, предвиден в цитираната наредба, относно залагането на машината, съответно нейната продажба, е нарушен. В тази връзка са обсъждани не само гласните доказателствени източници, но и писмените такива. Установено е от приложения по делото заложен билет, издаден на името на Б. Б., че декларацията по образец, давана във връзка със собствеността на заложената вещ, не е подписана. Затова и усилията на обвинението са насочени към обосноваване на тезата, че К. е добросъвестен купувач, поради което е станал собственик на машината и тя е „чужда” за дееца.

Въззивната инстанция е изложила подробни съображения защо, за разлика от първостепенния съд, не възприема поддържаната теза. Поставен е акцент, освен друго, и върху надлежно обсъдените показания на свидетеля К. От този доказателствен източник е извлечена информация за неговото знание относно обстоятелствата, че лицето, посочено в заложния билет като залогодател/праводател – свидетелката Б., не е собственик на заложената вещ, както и че „машината е на С.” (подсъдимия В., бел. ВКС).

Освен това, следва да се посочи, че въззивният съд е обсъдил и изложил своите съображения за субективна несъставомерност на инкриминираната дейност по обвинението по чл. 206 от НК. Известно е, че интелектуалният момент на умисъла за обсебване включва съзнание у дееца за това, че предметът на престъплението е чужда движима вещ, че той я владее или пази на конкретно основание и че му е позволено да върши определени действия с нея. В разглеждания случай при наличната

доказателствена съвкупност и обсъдената от въззивния съд поредица от сделки, изводът, че подсъдимият е възприемал машината като своя, поради което липсва интелектуалният момент на прекия умисъл, е законосъобразен. Вярно е заключението на въззивния съд, че е налице граждански спор, който следва да бъде разрешен по съответния ред, а не с механизмите на наказателния процес.

Обобщено, въззивният съд не е допуснал нарушение на закона, като е приел, че установените по делото факти не могат да се отнесат към фактическия състав на чл. 206 от НК, и е оправдал подсъдимия.

2. Непосредствените задачи пред съда за одобряване на споразумението са: 1/. да се установи, че самопризнанието на обвиняемия/подсъдимия, което е в основата на споразумението, е направено съзнателно и доброволно и 2/. да се установи, че споразумението не противоречи на закона и морала.

Чл. 382 от НПК

Решение № 162 от 13.11.2019 г. по нак. дело № 755/2019 г., III н. о., докладчик съдия Антоанета Данова

Производството е по реда на глава Тридесет и трета от НПК.

Образувано е по искане на осъдения Ц. И. Ц. за възобновяване на нохд № 127/2018 г. на ОС-Габрово, на основание чл. 422, ал. 1, т. 5 от НПК.

Върховният касационен съд, след като обсъди релевираните в искането доводи, становището на страните от съдебното заседание и в пределите на правомощията си, намери следното:

С определение от 09.01.2019 г., постановено по нохд 127/2018 г., Габровски окръжен съд е одобрил споразумение между окръжния прокурор на Окръжна прокуратура-гр. Габрово и адв. Л. Ц., назначен в качеството на служебен защитник на подсъдимия Ц. И. Ц., съгласно което подсъдимият Ц. се признава за виновен за престъпление по чл. 354а, ал. 2, т. 4 във вр. с ал. 1, пр. 4 и 5 във вр. с чл. 26, ал. 1 във вр. с чл. 29, ал. 1, б. 4 „а“ и „б“ от НК, за което и на основание чл. 55, ал. 1, т. 1 от НК му е наложено наказание четири години лишаване от свобода, при първоначален строг режим.

На основание чл. 53, ал. 3 във вр. с ал. 1, т. 1 от НК на подсъдимия Ц. Ц. не е наложено наказание глоба.

Със споразумението е зачетено предварителното задържане на подсъдимия Ц.; на основание чл. 354а, ал. 6 от НК са отнети в полза на държавата наркотичните вещества; постановено е част от веществените доказателства да се унищожат, а част от тях да се върнат на подсъдимия; в тежест на последния са възложени направените по делото разnosки.

Искането за възобновяване на наказателното дело е процесуално допустимо, тъй като е направено от процесуално легитимиран субект по отношение на определение, попадащо в кръга на актовете по чл. 419, ал. 1 от НПК и в законоустановения срок по чл. 421, ал. 3 от НК.

Разгледано по същество, искането на осъденото лице за възобновяване на наказателното производство по нохд № 127/2018 г. на ОС-Габрово е ОСНОВАТЕЛНО, макар и не по всички изложени в него съображения.

Непосредствените задачи пред съда за одобряване на споразумението са: 1/. да се установи, че самопризнанието на обвиняемия/подсъдимия, което е в основата на споразумението, е направено съзнателно и доброволно и 2/. да се установи, че споразумението не противоречи на закона и морала. Споразумението не противоречи на закона, когато то отговаря на изискванията на НК, НПК и на всеки друг приложим закон. Съдът може да

одобри споразумението само ако се убеди, че обективната истина по делото е разкрита, т.е. само ако е убеден, че наистина има извършено престъпление, че то е извършено виновно от обвиняемия/подсъдимия и че правната му квалификация е правилна. Съдът формира вътрешното си убеждение въз основа на събрания в досъдебното производство доказателствен материал, а той трябва да е резултат от обективно, всестранно и пълно разследване, проведено при стриктно спазване на правилата на НПК.

В конкретния случай, одобреното от ОС-Габрово споразумение противоречи на закона, по следните съображения:

На първо място в обвинителния акт, на осъдения Ц. е инкриминирано разпространение на различни видове наркотични вещества - метамфетамин, хероин, екстази и амфетамин на свидетелите И. Д., С. Н., Р. С. и И. Д., за различни периоди от време в рамките на периода от 19.10.2017 г. до 19.30 часа на 06.06.2018 г. В хода на досъдебното производство са били проведени разпити на посочените свидетели, включително и по реда на чл. 223 от НПК, в които разпити същите са предоставили информация, че за определени периоди от време преди задържането на Ц., са купували многократно от последния процесните наркотични вещества.

Внимателният прочит на тези гласни доказателствени източници сочи, че коментираните свидетели не са в състояние да посочат нито точния брой на извършените продажби от страна на подсъдимия, нито точното количество на закупеното от тях наркотично вещество. Но дори и да бяха сторили това, след като веществата не са налични и не могат да бъдат подложени на физико-химично изследване, е невъзможно да се приеме, че част от предмета на престъплението /относно разпространението на наркотични вещества, с изключение на 0,34 гр. метамфетамин на датата 06.06.2018 г. по отношение на св. Д./, е установен. Няма никакви доказателства, че разпространените вещества са наркотични, съответно техния вид, тегло, съдържание на активен наркотично действащ компонент и

стойност, изчислена съобразно Постановление № 23/98 г. за определяне на цени на наркотичните вещества за нуждите на съдопроизводството. Посочените в обвинителния акт продажби на наркотични вещества, имат произволен предмет /вид и количество/, като напълно обяснимо отсъства процентното съдържание на наркотично действащия компонент.

Запознавайки се с материалите, събрани в хода на досъдебното производство и с обвинителния акт, ОС-Габрово е пропуснал да установи, че част от предмета на престъплението по чл. 354а от НК не е, и не може да бъде установен, с оглед изначалната му фактическа липса, поради което и престъплението по „разпространение“ на наркотични вещества, с изключение на осъществената продажба на 0,34 гр. метамфетамин на св. Д. на 06.06.2018 г., е недоказано.

На следващо място, от обстоятелствената част на обвинителния акт е видно, че на 06.06.2018 г. в 18.10 часа Ц. Ц. е бил приет в Спешно отделение на МБАЛ [име], а в 19,29 часа приет за лечение в ОАИЛ на същата болница с диагноза „хероинова интоксикация“. Същевременно в диспозитива на горния процесуален документ инкриминираното престъпление е с крайна дата и час 19.30 часа на 06.06.2018 г. При това положение, съдът отново, одобрявайки споразумението за това, че Ц. Ц. е държал и разпространявал наркотични вещества до 19.30 часа на 06.06.2018 г., е допуснал нарушение на закона.

Дейността на окръжния съд по одобряване на споразумението, противоречащо на закона, е белязана от съществено нарушение на процесуалните правила. Правата на осъденото лице са били съществено засегнати, защото обективната истина не е била разкрита по делото. Подсъдимият е възможно да има различни мотиви да приеме прокурорското предложение за сключване на споразумение. Това не означава, че съдът е освободен от задължението да направи собствена преценка дали разследването на досъдебно производство е проведено законосъобразно, обективно, всестранно и пълно, за разкриване на обективната истина и дали

самопризнанието е не само доброволно и съзнателно, но и подкрепено от събраните по делото доказателства. Впрочем, осъществената от служебния защитник на Ц. Ц. защита не е била ефективна, доколкото адвокатът не е следвало да се съгласява за сключване на споразумение. Това е така, тъй като същият, запознавайки се с материалите по делото, е следвало да констатира посочените по-горе недостатъци на обвинението, които са налагали делото да бъде разгледано по общия ред.

По изложените съображения, ВКС приема, че като е одобрил споразумение, което противоречи на закона, ОС-Габрово е допуснал съществено нарушение на процесуалните правила, водещо до накърняване правата на осъденото лице Ц. и в този смисъл искането му за възобновяване на наказателното дело следва да бъде уважено.

3. При формиране на извод дали извършеното осъществява състава на престъпление по чл. 142 от НК следва да се има предвид, че законодателят не е поставил изискване към пострадалия той да се съпротивлява активно срещу действията на извършителя по промяна на местоположението му.

Чл. 142 от НК

Решение № 176 от 11.11.2019 г. по нак. дело № 509/2019 г., III н. о., докладчик съдия Мая Цонева

По отношение на обвинението за престъпление по чл. 142, ал. 1 от НК контролираната инстанция не е изпълнила задълженията си по чл. 13 и 14 от

НПК, вследствие на което е направила и погрешни изводи относно съставомерността на деянието.

За да оправдае С. С. по посоченото обвинение, съдът е приел, че пострадалата Р. не е демонстрирала явно несъгласие да остане в автомобила при подсъдимия, нито в този момент той да е упражнил спрямо нея физическо насилие. В нарушение на изискването за обективност, всеостранност и пълнота на изследването поведението на пострадалата при потеглянето на подсъдимия в неизвестна за нея посока е разглеждано изолирано от предшестващите събития, а именно те са от съществено значение за правилността на извода дали отвеждането ѝ извън гр. Т. е било с нейно съгласие или против волята ѝ. Наред с това пасивността на свид. Р. в този момент е следвало да бъде обсъдено в контекста на особеностите на личността ѝ, установени от заключението на психиатричната експертиза. Така, не е съобразено, че пострадалата е с незряла личностнова структура и е склонна лесно да се повлиява от ситуации и фигури, застрашаващи нейната сигурност. Игнорирано е обстоятелството, че още от момента на отиването им във вилата подсъдимият е започнал да упражнява физическо насилие над свидетелката и на всеки опит Р. да се отдели от него С. е реагирал с агресия, проявена при това не само над нея, но и по отношение на свид. М. Не е обсъдено дали в момента, в който последната е била принудена да слезе от автомобила, свид. Р. изобщо е имала някакъв избор дали да остане с подсъдимия или да се прибере у дома. Впрочем, в това отношение съдебният акт е вътрешно противоречив, доколкото на стр. 22 е прието, че единственото, което сторила пострадалата, е да изяви желание да бъде откарана при майка си, но в същото време се сочи, че С. не се съобразил с волята ѝ и я откарал в неизвестна за нея посока.

Изискването за обективност, всеостранност и пълнота е налагало да бъдат анализирани показанията на свид. Р. по време на двете фази на наказателния процес като се съобрази дали тя е твърдяла, че е тръгнала

доброволно с подсъдимия или пътуването ѝ до с. П. е осъществено въпреки нежеланието ѝ. Същите е следвало да бъдат съпоставени и със заявеното от свид. М., а за проверка на достоверността им е било необходимо те да бъдат съпоставени и с твърденията на свид. С. П., която е разговаряла с пострадалата след деянието, и свид. К. Н., който освен от разговор със свид. Р. е придобил впечатления за обсъжданите събития и от разказаното му от свид. М. При това евентуалните съмнения относно действителната воля на пострадалата са били преодолими посредством разпита ѝ от въззивния съд.

При формиране на извод дали извършеното от подс. С. осъществява състава на престъпление по чл. 142 от НК следва да се има предвид, че законодателят не е поставил изискване към пострадалия той да се съпротивлява активно срещу действията на извършителя по промяна на местоположението му. Не е необходимо той да възразява вербално срещу действията на дееца, да използва сам физическа сила срещу него, да се опитва да избяга или по всякакъв друг начин да препятства действията на извършителя, с които бива преместван в пространството. Всичко това са възможни, но съвсем не и задължителни прояви, очертаващи липсата на съгласие на пострадалия с действията на подсъдимия. Отвлечане по смисъла на чл. 142 от НК ще е налице и когато пострадалият с оглед обстоятелствата по делото е бил поставен в ситуация да не може да се съпротивлява или съпротивата му предварително е била сломена. Именно затова изводите както относно обективната страна на деянието, така и досежно представното съдържание на подсъдимия следва да се формират в резултат на комплексен подход, при който се отчитат всички особености на обстановката и се съобразяват предшестващите действия на дееца и пострадалия.

Освен това не бива да се забравя, че деянието е довършено с факта на принудителната промяна на местоположението на пострадалия (в този смисъл вж. Р. № 184/2018 год. по н. д. № 626/2018 год. на I н. о.), поради което последващите му действия поначало са ирелевантни. Поради това и

липсата на външно изявено пред трети лица несъгласие свид. Р. да пребивава заедно с подсъдимия първо в гр. Ц., а после и в с. П. не могат да обосноват извод за доброволност на поведението ѝ.

На последно място, но не и по важност, съдът погрешно е приел, че деянието е несъставомерно, защото единствената цел на подс. С. била да мотивира свид. Р. да заживее отново с него. Подобно разбиране се основава на редакцията на чл. 142 от НК до м. април 2010 год., в която като съставомерен признак от субективната страна беше предвидено намерението за противозаконно лишаване от свобода на отвлечения. Със Закона за изменение на НК (обн. ДВ, бр. 26/06. 04. 2010 год.) приложното поле на чл. 142 от НК беше разширено като отпадна изискването принудителното преместване на подсъдимия в пространството да е свързано с намерение за лишаване от свобода. Поради това, независимо от обстоятелството, че отвлечането по необходимост включва и лишаването от свобода на пострадалия, характерът и естеството на намеренията и на целта, преследвана от дееца, не се отразяват върху съставомерността на деянието и биха могли да рефлектират единствено върху вида и размера на наказанието.

Предвид неправилното приложение на материалния закон вследствие на допуснатите нарушения при анализа и оценката на доказателствата е необходимо въззивното решение да бъде отменено в частта му, с която е потвърдена първоинстанционната присъда и подсъдимият е оправдан по обвинението за престъпление по чл. 142, ал. 1 от НК, като делото бъде върнато за ново разглеждане в тази част от друг състав на апелативния съд.

II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ

4. По иска по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ надлежно легитимиран като процесуален субституент на държавата е органът, поискал разрешение

за използване на специални разузнавателни средства - когато разрешението е издадено; органът, приложил специални разузнавателни средства, когато разрешението не е издадено (не е поискано или е отхвърлено, или е нарушен чл. 18, ал. 1 ЗСРС); съответно - органът, използвал резултатите от специалните разузнавателни средства. По този иск съдът не е надлежен ответник. Държавата не отговаря за вреди поради разрешението за специални разузнавателни средства. Когато разрешението е издадено по надлежно искане, незаконният акт на органа по чл. 13 ЗСРС е обективно възможната причина за вредите. Съдът по иска по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ не може да проверява вътрешното убеждение на органа, издал разрешението по чл. 15 ЗСРС. Подобен е случаят, когато органът по чл. 13 ЗСРС със своето искане е надхвърлил компетентността си или когато разрешението е издадено поради друга незаконосъобразност на искането или е била нарушена подведомствеността по чл. 15 ЗСРС. Обективно възможната причина за вредите е искането на органа по чл. 13 ЗСРС и точно то следва да е незаконно. Съдът по иска по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ не може да проверява вътрешното убеждение на органа по чл. 15 СРС, когато разрешението е издадено надлежно, нито нарушената подведомственост (сама по себе си) е обективно годна да причини вреди. Съдът не е и орган по прилагане на специалните разузнавателни средства. Незаконно използване на резултатите, получени чрез тях, е възможно само от друг правозащитен орган, различен от съда. Влязлата в сила присъда поражда задължителните си последици дори когато е основана на недопустими доказателствени средства (чл. 413 НПК). Допуснатото нарушение е сред основанията по чл. 422 ГПК, но съдът не представлява държавата като процесуален субституент по никой от исковете по чл. 2 ЗОДОВ, дори когато наказателното производство е било възобновено, а лицето – оправдано.

Чл. 290 - 293 ГПК (по реда до ЗИДГПК (обн. ДВ, бр. 86/ 2017 г.) - § 74 от преходните му и заключителни разпоредби.

Чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ

Решение № 203 от 27.02.2019 г. по гр. дело № 5061/2017 г., III г. о., докладчик съдия Геника Михайлова

Производството е по чл. 290 - 293 ГПК, а се разглежда по реда до ЗИДГПК (обн. ДВ, бр. 86/ 2017 г.) - § 74 от преходните му и заключителни разпоредби.

До касационно обжалване е допуснато решение № 173/23.06.2017 г., с което ОС Перник, потвърждавайки решение № 1360/11.01.2017 г. по гр. д. № 781/2015 г. на РС Перник., е осъдил ГД НП при МВР на Република България да заплати на В. И. Т. и на П. И. Т. на основание чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ суми от по 2 000 лв. – обезщетение за неимуществени вреди поради незаконното използване на специални разузнавателни средства, ведно със законните лихви от 01.07.2014 г., а исковете са отхвърлени до предявените размери от по 15 000 лв.

Решението е допуснато до касационен контрол при основанията по чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК (общо и допълнително) по въпроса: Кой държавен орган е надлежно легитимиран като процесуален субституент на държавата по иска по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ?

По въпроса настоящият състав на Върховния касационен съд намира, по иска по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ надлежно легитимиран като процесуален субституент на държавата е органът, поискал разрешение за използване на специални разузнавателни средства - когато разрешението е издадено; органът, приложил специални разузнавателни средства, когато разрешението

не е издадено (не е поискано или е отхвърлено, или е нарушен чл. 18, ал. 1 ЗСРС); съответно - органът, използвал резултатите от специалните разузнавателни средства. Съдът не е надлежен ответник по този иск. Мотивите са следните:

С влизане в сила на изменението и допълнението на ЗОДОВ с ДВ бр. 17/ 06.03.2009 г. законодателят включи незаконното използване на специални разузнавателни средства сред съставите на обективна отговорност на държавата за вреди от незаконни актове на правозащитни органи. Това означава, че от влизане в сила на това изменение на ЗОДОВ отговорността на държавата за тази група незаконни актове на тези нейни органи се реализира пред гражданския съд по специалния ред в ЗОДОВ: изборна местна подсъдност, процесуална субституция на страната на ответника (чл. 7 ЗОДОВ), проста държавна такса, особени правила за разноските по делото и участие на прокурор, който следи за спазване на законността, когато Прокуратурата на Република България не е ответник по иска (чл. 9 и чл. 10 ЗОДОВ, вр. чл. 127, т. 6 КРБ). За надлежната процесуална легитимация на ответника по иска по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ от значение са конкретните твърдения в исковата молба, но и възможната причинно-следствена връзка между вредите и закононарушението. Тя е всякога обективна, а надлежен ответник, процесуален субституент на държавата по предявения иск, е онзи държавен орган, от чийто незаконен акт е обективно възможно да произтекат вредите, чието обезщетяване се претендира. Правозащитни по смисъла на чл. 2 ЗОДОВ са органите, компетентни да направят искане за издаване на разрешение за специални разузнавателни средства, да издадат разрешението за използването им, да приложат специални разузнавателни средства, да ги съхраняват и да използват получените резултати. Съгласно чл. 3 и 4 ЗСРС, дейността на тези държавни органи има за цел предотвратяване и разкриване на престъпленията, визирани в чл. 3, или защита на националната сигурност (чл. 4 ЗСРС). Следователно тяхната дейност е правозащитна по смисъла на чл. 2 ЗОДОВ, а отговорността на държавата за вредите от действията в

нарушение на ЗСРС на КОНПИ (сега КПКОНПИ) се реализира по специалния състав в чл. 2а ЗОДОВ.

В чл. 13 ЗСРС са органите, които съобразно компетентността си могат да искат разрешение за използване на специални разузнавателни средства. В чл. 14 ЗСРС са изискванията за надлежно сезиране на органа по чл. 15 ЗСРС, компетентен да разреши използване на специални разузнавателни средства: онези обстоятелства и доказателства, с които следва да е обосновано (мотивирано) при изискване да се посочи и конкретният оперативен способ. Органът, компетентен да разреши използването на специални разузнавателни средства, е председателят на СГС, съответните окръжни или военни съдилища, на специализирания наказателен съд, или оправомощен от тях заместник-председател. В чл. 15 ЗСРС са и правилата за подсъдност и срокът за произнасяне. Срокът за прилагане на специални разузнавателни средства е в чл. 21 ЗСРС. Органът по чл. 15 ЗСРС не разполага с всички доказателства, коментирани в искането и не може да извърши пълна преценка за неговата основателност, а го уважава или отхвърля по вътрешно убеждение въз основа на обоснован извод, че специалните разузнавателни средства са годни, респ. негодни да обслужат целите по чл. 3 или чл. 4 ЗСРС. Въз основа на разрешението органът по прилагане на специални разузнавателни средства издава разпореждане за използването им (чл. 16 ЗСРС). В чл. 18 ЗСРС са основанията, които допускат (по изключение) да се използват специални разузнавателни средства без разрешение на органа по чл. 15 ЗСРС. В чл. 20 ЗСРС са органите, които осигуряват и прилагат специалните разузнавателни средства. В глава IV ЗСРС е редът за нанасяне, съхраняване и предоставяне на информацията, събрана чрез използваното специално разузнавателно средство, включително за нейното унищожаване, а в чл. 32 ЗСРС е забраната резултатите чрез използваните специални разузнавателни средства да послужат за цели, различни от тези по чл. 3 и чл. 4 ЗСРС.

Установеният в ЗСРС ред разпределя компетентността (правомощията) на държавните органи - участници в процеса по искане, разрешаване, прилагане, съхраняване, използване и унищожаване на специалните разузнавателни средства, предопределя и обективно възможната причинно-следствената връзка между вредите, чието обезщетение се претендира чрез иска по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ и конкретното (твърдяно) закононарушение. По иска по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ надлежно легитимиран като процесуален субституент на държавата е органът, поискал разрешение за използване на специални разузнавателни средства - когато разрешението е издадено; органът, приложил специални разузнавателни средства, когато разрешение не е издадено (не е поискано или е отхвърлено, или е нарушен чл. 18, ал. 1 ЗСРС); съответно - органът, използвал резултатите от специалните разузнавателни средства.

По този иск съдът не е надлежен ответник. Държавата не отговаря за вреди поради разрешението за специални разузнавателни средства. Когато разрешението е издадено по надлежно искане, незаконният акт на органа по чл. 13 ЗСРС е обективно възможната причина за вредите. Съдът по иска по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ не може да проверява вътрешното убеждение на органа, издал разрешението по чл. 15 ЗСРС. Подобен е случаят, когато органът по чл. 13 ЗСРС със своето искане е надхвърлил компетентността си или когато разрешението е издадено поради друга незаконосъобразност на искането или е била нарушена подведомствеността по чл. 15 ЗСРС. Обективно възможната причина за вредите е искането на органа по чл. 13 ЗСРС и точно то следва да е незаконно. Съдът по иска по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ не може да проверява вътрешното убеждение на органа по чл. 15 ЗСРС, когато разрешението е издадено надлежно, нито нарушената подведомственост (сама по себе си) е обективно годна да причини вреди. Съдът не е и орган по прилагане на специалните разузнавателни средства. Незаконно използване на резултатите, получени чрез тях, е възможно само от друг правозащитен орган, различен от съда. Влязлата в сила присъда поражда

задължителните си последици дори когато е основана на недопустими доказателствени средства (чл. 413 НПК). Допуснатото нарушение е сред основанията по чл. 422 ГПК, но съдът не представлява държавата като процесуален субституент по никой от исовете по чл. 2 ЗОДОВ, дори когато наказателното производство е било възобновено, а лицето – оправдано (ТР № 5/15.06.2015 г. по тълк.д. № 5/2013 г. ОСГК на ВКС).

Тези отговори, дадени от настоящия състав на Върховния касационен съд, не противоречат на това тълкувателно решение, а го доразвиват според спецификата на иска по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ, а доразвиват и решение № 166/03.08.2018 г. по гр.д. № 4454/2017 г. ВКС, ГК, IV отд. по чл. 290 ГПК.

Настоящият състав на Върховния касационен съд, като разгледа жалбите и провери обжалваното решение според изискванията на чл. 290, ал. 2 ГПК, намира за неоснователна жалбата от ответника ГД НП при МВР, а насрещните жалби от ищците - частично основателни. Съображенията са следните:

Правилно въззивният съд е приел, че ГД НП е надлежно легитимираният ответник да представлява държавата по исовете по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ за сумите от по 15 000 лв. – обезщетения за неимуществени вреди. Твърденията, с които претенциите са обосновани, а тяхната вярност е била установена, са, че по две искания (рег. № [номер] и рег. № [номер]) на ГД КП на МВР председателят на СГС е издал две разрешения № [номер] и № [номер] за подслушване чрез използване на технически средства при подслушване и за документиране чрез фотографиране, видеозаписване, звукозаписване и филмиране (специални разузнавателни средства по чл. 6 и чл. 11 ЗСРС) за срок от 60 дни, считано от 03.01.2014 г. и от 120 дни, считано от 04.03.2014 г. Установено е, че исканията са били изготвени с цел установяване местонахождението на И. В. Т. – лице, издирвано от органите на МВР. Той е син на ищците П. И. Т. и В. И. Т., който е бил осъден с влязла в сила присъда, че е лишил от живот повече от едно лице при наложено

наказание „доживотен затвор“. Разрешените специални разузнавателни средства са приложени от органите на ДА ТО към Министерски съвет, а в периода 03.01.2014 – 01.07.2014 г. са подслушвани мобилните и домашния (стационарен) телефон на ищите. Отчитайки обстоятелството, че ГД НП е правоприемник на ГД КП (§ 79, ал. 1 от ЗИД на ЗМВР, обн. в ДВ бр.14/2015 г.), въззивният съд правилно е заключил, че този ответник (орган по чл. 13ЗСРС) е поискал разрешенията за използване на специални разузнавателни средства. Точно той, а не ДА ТО – органът, който ги е приложил, е надлежен ответник по предявените иски.

Както бе обяснено, държавните органи, които участват в процеса по използване на специални разузнавателни средства, са правозащитни по смисъла на чл. 2 ЗОДОВ. За незаконните актове на КПКОНПИ (също орган по чл. 13 ЗСРС) отговорността на държавата се реализира на различно основание - по специалния състав в чл. 2а ЗОДОВ. Неоснователно е оплакването в жалбата от ГД, че структурната ѝ връзка с органите на изпълнително-разпоредителната власт (тя е част от тази система), изключва принципно възможността да представляват държавата по предявените иски по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ. Неоснователно е и оплакването, че от закона произтича изискване за специален ред (и/ или предварителна отмяна) на незаконния акт. НБКРС е независим държавен орган, овластен от закона да проверява и удостоверява надлежно всички факти и обстоятелства, които са от значение за законосъобразното провеждане на държавната дейност, свързана с прилагане на специални разузнавателни средства (глава IVа ЗСРС). Тя има компетентност, а ЗСРС предвижда и ред за издаване на актове, с които НБКРС констатира допуснатите нарушения. Тези актове се ползват с материална доказателствена сила (чл. 179 ГПК), а тя е задължителна за съда по предявения иск по чл. 2, ал. 1, т. 7 ЗОДОВ. Преценката за (не)законосъобразността на акта, с който този иск е обоснован, е правомощие на съда, който е сезиран с иска. Фактът е сред правопораждащите

обективната отговорност на държавата, а за неговото установяване законът не предвижда самостоятелно (нарочно) производство.

Правилно въззивният съд е съобразил материалната доказателствена сила на изготвения доклад и решението на НБКСРС според установените в тях факти, а изводът, че използваните спрямо ищците специални разузнавателни средства са незаконни, е неправилен самостоятелно. Правилно въззивният съд е приел, че установяването местонахождението на лице, издирвано от органите на МВР, надхвърля целите на чл. 3 и чл. 4 ЗСРС, а двете искания на органа по чл. 13 ЗСРС са незаконни. Въззивният съд е приел, че двата незаконни акта засягат неимуществени права на ищците, които намират своето основание в нормативните актове от най-висока степен, действащи на територията на Република България (чл. чл. 32 – 34 КРБ и чл. 8 ЕКПЧ) и е достигнал до правилния извод, че има основание да ангажира обективната отговорност на държавата за причинените неимуществени вреди.

При определяне на справедливия размер на обезщетението за неимуществени вреди (чл. 52 ЗЗД) въззивният съд е квалифицирал някои от установените по делото обстоятелства като свързани с незаконните искания за разрешаване на специалните разузнавателни средства: изпитаното от ищците омерзение след писмото от 05.12.2014 г., с което НБКСРС ги уведомява, че са били обект на неправомерно подслушване, а личният им живот е бил документиран, степента на засягане на тяхната психика и търпените неудобства поради това, че подозренията им за подслушване, базирани на заглъхване в телефонните разговори, чуване на прашене и микрофония, се оказват основателни. Въззивният съд е отказал да определи обезщетението за онези обстоятелства, които нямат връзка с двата незаконни акта – влошено здравословно състояние на ищците. Правилно въззивният съд е приел, че връзката не е категорично установена, а възможната причина за това е в притесненията на двамата родители, че с влязла в сила присъда на

сина им е наложено най-тежкото наказание „доживотен затвор“, а той се укрива от органите на МВР и така допълнително усложнява положението си. Въззивният съд е определил по справедливост обезщетение в размер на по 2 000 лв. за всеки ищец, но макар да е посочил като релевантно обстоятелство продължителността на използваните специални разузнавателни средства, той е омаловажил конкретното негово проявление. Този период от пет месеца е близък до максимално допустимия. В редакцията на ЗСРС, приложима към издадените разрешения, максимално допустимият е 6 месеца. Частично основателна е насрещната жалба от ищите, че определеното обезщетение е несправедливо. Допуснатото нарушение на чл. 52 ЗЗД касационната инстанция следва да поправи, като присъди дължимата разлика до 4 000 лв. за всеки един от ищите.

При този изход на делото и на основание чл. 78, ал. 1 ГПК в тежест на ГД НП при МВР – ответникът, надлежно легитимиран да представлява държавата - следва да се поставят и суми от по 95.38 лв. – разноските, направени от всеки ищец пред настоящата инстанция, съобразно основателната част от жалбата.

5.В практиката на Върховния касационен съд вече е изяснено, че употребата на алкохол по време на работа и явяването на работа в състояние след употреба на алкохол са тежки нарушения на трудовата дисциплина. Тежестта на нарушението е различна в зависимост от вида и количеството на употребения алкохол, отражението на алкохолното повлияване върху способността да се изпълняват трудовите задължения и за безопасността на условията на труд. Дали са настъпили допълнителни вредни последици не е от значение за квалификацията на нарушението като „тежко“; ако такива последици има, несъмнено неговата тежест е по-голяма. Само по себе си обаче явяването на работа в състояние на сериозно алкохолно опиянение или настъпването на това

състояние по време на работа са достатъчно тежки нарушения. Това следва не само от обстоятелството, че в такова състояние трудно може да се осигури нормално протичане на производствения процес, но и поради значително увеличаване на риска от настъпване на трудова злополука. Няма съществена разлика между нарушението, състоящо се в употреба на алкохол по време на работа и нарушението, състоящо се в явяване на работа след употреба на алкохол. И в двата случая състоянието на работника пречи за осъществяване на възложените му задачи и нарушението е толкова по-тежко, колкото по-голяма е степента на опиянение. В зависимост от конкретните обстоятелства по-тежко може да е нарушението във всяка от двете си форми. Работник, който се явява на работа в средна степен на алкохолно опиянение, нарушава трудовата дисциплина по-тежко от такъв, който е употребил незначително количество по време на работа. Но работник, който изпада в състояние алкохолно опиянение от средна степен по време на работа, извършва по-тежко нарушение от този, който се явява на работа след употреба на алкохол в състояние, което не му пречи да изпълнява трудовата си функция. Работниците, които изпълняват рискови професии, без съмнение нарушават тежко трудовата дисциплина и при тях явяването на работа след употреба на алкохол или употребата на алкохол по време на работа е по-укоримо. Оттук обаче не следва извод, че работниците, чиито трудови функции не са свързани с повишен риск, следва да се наказват по-леко. Това зависи от количеството употребен алкохол и степента на опиянение. При значителна степен на опиянение всяка професия става рискова, защото както бе посочено, нараства опасността от трудови злополуки. Хипотетичната възможност от получаване на тежки травматични увреждания след падане от височина нараства сериозно след употребата на алкохол и тя съществува както за извършващия работа на скеле, така и камериер, почистващ тераса.

Чл. 195 КТ

Чл. 290 ГПК

Решение № 52 от 06.03.2019 г. по гр. дело № 3636/2018 г., IV г. о., докладчик съдия Борис Илиев

Производството е по чл. 290 ГПК.

С определение № 961/07.12.2018 г., постановено по настоящото дело, по жалба на [фирма] АД е допуснато касационно обжалване на въззивно решение на ОС С. № 237 от 25.06.2018 г. по гр.д. № 311/2018 г., с което са уважени предявените от К. П. Д. против касатора искове, квалифицирани по чл. 344, ал. 1, т. 1, 2 и 3 КТ, за признаване за незаконно и за отмяна на уволнението, извършено със заповед № 1243/07.09.2017 г., за възстановяване на заеманата преди уволнението длъжност „камериерка в общежитие” и за заплащане на обезщетение за оставане без работа от 6 163,32 лв. със законната лихва от 03.10.2017 г. до окончателното изплащане.

Обжалването е допуснато при условията на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по материалноправните въпроси може ли да се квалифицира като „тежко” нарушението явяване на работа след употреба на алкохол, ако не са настъпили допълнителни вредни последици; различна ли е тежестта на нарушението, състоящо се в употреба на алкохол по време на работа в сравнение с явяването на работа след употреба на алкохол; по-тежко ли следва да се наказват извършилите такова нарушение работници, които изпълняват рисков професии, от тези, чиито трудови функции не са свързани с повишен риск.

В практиката на Върховния касационен съд вече е изяснено, че употребата на алкохол по време на работа и явяването на работа в състояние

след употреба на алкохол са тежки нарушения на трудовата дисциплина. Тежестта на нарушението е различна в зависимост от вида и количеството на употребения алкохол, отражението на алкохолното повлияване върху способността да се изпълняват трудовите задължения и за безопасността на условията на труд (решение № 551/15.07.2010 г. по гр.д. № 64/2009 г., IV г.о.). Дали са настъпили допълнителни вредни последици не е от значение за квалификацията на нарушението като „тежко“; ако такива последици има, несъмнено неговата тежест е по-голяма. Само по себе си обаче явяването на работа в състояние на сериозно алкохолно опиянение или настъпването на това състояние по време на работа са достатъчно тежки нарушения. Това следва не само от обстоятелството, че в такова състояние трудно може да се осигури нормално протичане на производствения процес, но и поради значително увеличаване на риска от настъпване на трудова злополука. Отговорността на работодателя за обезщетяване на вреди от трудова злополука е обективна, затова интересът му от предотвратяване на всяка евентуална опасност от настъпване на такава не е пренебрежим. Нарушението, с което се засяга този интерес, е тежко само по себе си, без оглед дали са настъпили допълнителни вредни последици.

Няма същностна разлика между нарушението, състоящо се в употреба на алкохол по време на работа и нарушението, състоящо се в явяване на работа след употреба на алкохол. И в двата случая състоянието на работника пречи за осъществяване на възложените му задачи и нарушението е толкова по-тежко, колкото по-голяма е степената на опиянение. В зависимост от конкретните обстоятелства по-тежко може да е нарушението във всяка от двете си форми. Работник, който се явява на работа в средна степен на алкохолно опиянение нарушава трудовата дисциплина по-тежко от такъв, който е употребил незначително количество по време на работа. Но работник, който изпада в състояние алкохолно опиянение от средна степен по време на работа, извършва по-тежко нарушение от този, който се явява на

работа след употреба на алкохол в състояние, което не му пречи да изпълнява трудовата си функция.

Работниците, които изпълняват рискови професии, без съмнение нарушават тежко трудовата дисциплина и при тях явяването на работа след употреба на алкохол или употребата на алкохол по време на работа е по-укоримо. Оттук обаче не следва извод, че работниците, чиито трудови функции не са свързани с повишен риск, следва да се наказват по-леко. Това зависи от количеството употребен алкохол и степента на опиянение. При значителна степен на опиянение всяка професия става рискова, защото както бе посочено, нараства опасността от трудови злополуки. Хипотетичната възможност от получаване на тежки травматични увреждания след падане от височина нараства сериозно след употребата на алкохол и тя съществува както за извършващия работа на скеле, така и камериер, почистващ тераса.

Предвид тези отговори, които съдът дава на въпросите, по които касационното обжалване е допуснато, обжалваното решение е постановено в нарушение на материалния закон – касационно основание по чл. 281, т. 3, пр. 1 ГПК. Въззивният съд е приел, че уволнението е незаконно поради малката тежест на нарушението, а малката тежест е извел от следните обстоятелства: алкохолният прием не е осъществен по време на работа; състоянието на алкохолно опиянение не е попречило на ищцата да изпълнява трудовите си функции; не са настъпили допълнителни неблагоприятни последици; заеманата от ищцата длъжност не е рискова. Изводът е неправилен, защото двете форми на нарушението са равностойни; за тежестта на нарушението от значение е количеството употребен алкохол и степента на опиянение, а не рискова ли е професията на работника. Въззивното решение следва да бъде отменено, а спорът - да бъде разрешен по същество от настоящата инстанция, тъй като не се налага извършване на допълнителни съдопроизводствени действия (арг. чл. 293, ал. 3 ГПК).

Установено е по делото, че ищцата е заемала въз основа на трудов договор от 07.06.1995 г. и допълнително споразумение от 30.05.2017 г. длъжността „камериер” при ответника. Със заповед № 195/10.02.2017 г. ѝ е наложено дисциплинарно наказание „предупреждение за уволнение” за извършено нарушение на трудовата дисциплина – установено в работно време наличие на алкохол в издишвания въздух в концентрация от 1,51 промила. Преди да бъде наложено това наказание, ищцата е дала обяснения, в които е изразила съжаление и е декларирала, че „това никога няма да се случи повече”. На 01.08.2017 г. свидетелят Н. Л., заемащ длъжност зам. – ръководител отдел ЗБУТ при ответното дружество, извършил внезапна проверка за употреба на алкохол от лицата, работещи в общежитие на работодателя. При пробата на ищцата техническото средство, с което била осъществена проверката (Алкотестер), индикирало наличие на алкохол в издишвания въздух. След повторна проба със същото техническо средство ищцата била поканена да даде проба с друго такова, което имало възможност да отчете точната концентрация на алкохола в кръвта. Тя обаче отказала. Всички тези обстоятелства били удостоверени в констативен протокол, съставен от свидетеля Л. и подписан от трима свидетели. Ищцата била отстранена от работа със заповед на работодателя от същата дата. Въз основа на съставения протокол на 03.08.2017 г. работодателят изискал от нея обяснения за извършеното нарушение. Такива са представени на 09.08.2017 г., като ищцата не отрекла обстоятелството, че предната вечер била на гости у приятели и се черпили и че при пробата техническото средство отчетло наличие на алкохол, но не посочила защо е отказала да даде проба с техническо средство, установяващо с точност алкохолната концентрация в кръвта. Със заповед от 07.09.2017 г. работодателят наложил на ищцата наказание „дисциплинарно уволнение” за установеното с констативния протокол нарушение. В заповедта са посочени времето и мястото на нарушението и установените обстоятелства. Към момента на връчване на

заповедта ищцата не е страдала от активна форма на туберкулоза, според заключението на приетата по делото съдебномедицинска експертиза.

При така установените факти извършеното уволнение е законно. Ищцата го е оспорила със следните въведени с исковата молба фактически твърдения: процедурата по налагане на дисциплинарно наказание не е спазена, тъй като не са изискани обяснения от нея; заповедта, с която наказанието е наложено, не е надлежно мотивирана съгласно изискванията на закона; към момента на връчването ѝ ищцата се е ползвала от предварителна закрила, защото е била болна от активна форма на туберкулоза и тази защита не е преодоляна; нарушението не е толкова тежко, че да обуславя налагането на най-тежкото дисциплинарно наказание. Допълнително в първото съдебно заседание е въведено твърдение, че техническото средство, с което е констатирано наличие на алкохол в издишвания от ищцата въздух, не е одобрен тип средство за измерване.

Доводите са неоснователни, защото доказателствата по делото сочат, че процедурата по налагане на наказанието е спазена. От ищцата не само са поискани обяснения за извършеното нарушение, но тя е дала такива и в обясненията си не е отрекла нито едно от обстоятелствата, въз основа на които работодателят претендира за него да е възникнало правото на уволнение. Заповедта, с която наказанието е наложено, отговаря на изискванията на чл. 195 КТ. Тя съдържа данни за времето и мястото на нарушението и за обстоятелствата, при които е извършено. По същество заповедта не се различава по съдържание от писменото искане на обяснения от работника, срещу яснотата на което не са правени възражения от ищцата. Към момента на връчване на уволнителната заповед ищцата не се е ползвала от закрила по чл. 333, ал. 1 КТ, тъй като не е страдала от заболяване, което да е предвидено в Наредба № 5/1987 г., съгласно заключението на медицинската експертиза. Дали техническото средство, с което е констатирано наличието на алкохол в издишвания от ищцата въздух на 01.08.2017 г. е одобрено, няма

значение, защото в обясненията си ищцата не е оспорила, а е признала явяването си на работа след употреба на алкохол. Недоброто ѝ състояние на същата дата е установено и със свидетелските показания.

Що се касае до довода, че нарушението не е тежко, той не може да бъде сметен за основателен при установените по делото факти. За извършване на същото нарушение ищцата е наказвана през същата година два пъти. При налагане на първото наказание тя е дала обяснения, в които е декларирала, че това няма да се повтори. Въпреки това по-малко от шест месеца след наказването ѝ тя е извършила същото нарушение. Този път обаче умишлено е осуетила възможността да се установи от каква степен е алкохолното ѝ опиянение, като е отказала да даде проба с техническо средство с възможност да отчита точната концентрация на алкохола в издишвания въздух. Това също е утежняващо отговорността ѝ обстоятелство. Без значение е, дали са настъпили допълнителни неблагоприятни последици за работодателя и била ли е в състояние ищцата да изпълнява адекватно задълженията си. При посочените обстоятелства нарушението е от такова естество, че налагането на най-тежкото дисциплинарно наказание му съответства, а не води до незаконност на уволнението.

По тези мотиви искът за установяване на незаконността на процесното уволнение и отмяната му е неоснователен и следва да бъде отхвърлен. Съответно следва да бъдат отхвърлени и акцесорните искове за възстановяването на ищцата на заеманата преди уволнението длъжност и за заплащане на обезщетение за оставане без работа, като на ответника бъдат присъдени направените в производството разноски.

6.Съгласно чл. 292, ал. 2 ЗЗД, ако довереникът действа от свое име, правата и задълженията от сделки с трети лица възникват за него. В изпълнение на договора за мандат изпълнителят на поръчката (косвен

представител) действа от свое име, но за сметка на друго лице. При косвеното представителство по чл. 292, ал. 2 ЗЗД, първоначално правата се пораждат в патримониума на косвения представител, след което се прехвърлят на представлявания. До прехвърлянето на придобитите права по мандата, спрямо третото лице и всички останали, правните действия пораждат последици по отношение на косвения представител. Затова той може да защитава пред съд от свое име правата, придобити в правоотношения с трети лица - в този случай той предявява пред съд свои права (привидно свои), а не права на упълномощителя си, поради което е материално и процесуалноправно легитимиран да ги претендира. Когато обаче мандатът не е за придобиване, а за упражняване на права (например за събиране на вземане), представителят не може да предяви тези права от свое име, освен ако не са му прехвърлени, т.е., когато мандатът е за упражняване на права, то той трябва да е явен. В случаите, когато едно лице при условията на чл. 292, ал. 2 ЗЗД действа от свое име по договор за поръчка, по отношение на придобитото спрямо кредиторите законодателят е направил разграничение с оглед добросъвестността или недобросъвестността им и наличието или липсата на достоверна дата на договора за мандат, без това обаче да рефлектира върху процесуалната легитимация на пълномощника да брани пред съд правата, придобити от трети лица в изпълнение на договора.

Чл. 292, ал. 2 ЗЗД

Чл. 290 ГПК

Решение № 304 от 19.02.2019 г. по гр. дело № 1262/2018 г., IV г. о., докладчик съдия Светлана Цачева

Производство по чл. 290 ГПК.

С определение № 498 от 30.05.2018 г. е допуснато касационно обжалване на решение № 2635 от 14.12.2017 г. по в. гр. д. № 1962/2017 г. на Апелативен съд София, с което е уважен иск с правно основание 59 ЗЗД, предявен от [фирма] ЕАД, гр. С., против [фирма] ЕООД, гр. С. за сумата 53 156 евро, съставляваща обезщетение за ползване без основание на недвижим имот за периода от 15.07.2011 г. до 14.07.2016 г., ведно със законната лихва от 15.07.2016 г до окончателното заплащане на сумата.

Касационно обжалване на въззивното решение е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по въпросите процесуално легитимиран ли е да предяви по съдебен ред от свое име правата на упълномощителя, пълномощник, който е овластен да действа при условията на чл. 292, ал. 2 ЗЗД; следва ли въззивният съд, постановявайки решение по съществото на делото, да обсъди всички доводи и възражения на страните и следва ли в производството по иск за неоснователно обогатяване ищецът да докаже своето обедняване и причинната му връзка с обогатяването на ответника.

По въпроса процесуално легитимиран ли е да предяви по съдебен ред от свое име правата на упълномощителя, пълномощник, който е овластен да действа при условията на чл. 292, ал. 2 ЗЗД:

Материалноправното упълномощаване не легитимира пълномощника да предяви по съдебен ред от свое име правата на упълномощителя. При упълномощаване да се упражнят правата по договор с трето лице, пълномощникът не придобива свои материални права по отношение на произтичащите от договора последици, поради което не е процесуално легитимиран да предяви правата по съдебен ред - правото да се предявяват съдебно чужди права е допустимо само в изрично предвидените в закона

случаи (чл. 26, ал. 2 ГПК), а процесуална субституция чрез суброгация по уговорка между страните е недопустима.

Съгласно чл. 292, ал. 2 ЗЗД, ако довереникът действа от свое име, правата и задълженията от сделки с трети лица възникват за него. В изпълнение на договора за мандат изпълнителят на поръчката (косвен представител) действа от свое име, но за сметка на друго лице. При косвеното представителство по чл. 292, чл. 2 ЗЗД, първоначално правата се пораждат в патримониума на косвения представител, след което се прехвърлят на представлявания. До прехвърлянето на придобитите права по мандата, спрямо третото лице и всички останали, правните действия пораждат последици по отношение на косвения представител. Затова той може да защитава пред съд от свое име правата, придобити в правоотношения с трети лица - в този случай той предявява пред съд свои права (привидно свои), а не права на упълномощителя си, поради което е материално и процесуалноправно легитимиран да ги претендира. Когато обаче мандатът не е за придобиване, а за упражняване на права (например за събиране на вземане), представителят не може да предяви тези права от свое име, освен ако не са му прехвърлени, т.е., когато мандатът е за упражняване на права, то той трябва да е явен. В случаите, когато едно лице при условията на чл. 292, ал. 2 ЗЗД действа от свое име по договор за поръчка, по отношение на придобитото спрямо кредиторите законодателят е направил разграничение с оглед добросъвестността или недобросъвестността им и наличието или липсата на достоверна дата на договора за мандат, без това обаче да рефлектира върху процесуалната легитимация на пълномощника да брани пред съд правата, придобити от трети лица в изпълнение на договора.

По въпроса относно правомощията и задълженията на въззивния съд като инстанция по съществуващото на правния спор:

Съгласно установената съдебна практика въззивният съд следва да отговори на всички оплаквания и доводи във въззивната жалба в качеството

си на инстанция по съществуто на материалноправния спор, т.е. да изведе свои самостоятелни фактически констатации и правни изводи във връзка с направените оплаквания. Когато има съвпадение с фактическите и правни констатации на първоинстанционния съд, а не само на крайния резултат от решаващата дейност на съда, въззивната инстанция може да препрати към мотивите на първостепенния съд на основание чл. 272 ГПК и по този начин да ги направи свои, но и в този случай е длъжен да отговори на всички оплаквания против първоинстанционното решение, въведени с въззивната жалба. Когато въззивният съд счете, че оплакванията срещу въззивното решение са основателни, поради което решението подлежи на отмяна, постановявайки решение по съществуто на правния спор, той следва да се произнесе по всички въведени от страните правни доводи и възражения. Като инстанция по съществуто на спора въззивният съд, произнасяйки се по основателността на иска, следва да обсъди всички доказателства поотделно и в тяхната съвкупност и да изложи мотиви защо приема едни от тях за достоверни и отхвърля други, както и въз основа на кои от тях намира определени факти за установени, а други за неосъществени се и да формира вътрешното си убеждение по правнорелевантните факти въз основа на всички събрани по предвидения от ГПК ред доказателства в първата и втората съдебни инстанции.

По въпроса следва ли в производството по иск за неоснователно обогатяване ищецът да докаже своето обедняване и причинната му връзка с обогатяването на ответника:

Съдебната практика по така повдигнатия въпрос по приложението на чл. 59 ЗЗД е константна: когато между страните няма друга обвързаност и по причина на обедняването на една от страните другата се е обогатила, обогатилият се дължи да върне на обеднелия онова, с което се е обогатил, до размера на обедняването. При неоснователното разместване на блага ищецът следва да докаже своето обедняване, обогатяването на ответника и общите

факти, от които произтичат обедняването и обогатяването, т.е. причинната връзка.

В обжалваното въззивно решение на Апелативен съд София е прието за установено, че с договор от 01.08.2015 г. [фирма] АД, гр. С. - собственик на офис № 15 в Бизнес център „И.“, находящ се в гр. С. [адрес], е възложило на ищеца по делото [фирма] ЕАД да извършва всички фактически и правни действия, свързани с управлението на сградата, включително да събира вземания от всякакъв характер и да предявява иски срещу наематели и всички трети лица. За периода от 12.11.2010 г. до 01.11.2011 г. собственикът е отдал процесния имот под наем на [фирма] ЕООД, чиито управител е бил и търговски пълномощник на ответника [фирма] ЕООД - дружество със седалище и адрес на управление идентични с това на наемателя [фирма] ЕООД. Това обстоятелство (седалището и адресът на управление) е било вписано в Търговския регистър на 10.03.2011 г. и е останало непроменено до завеждане на иска. За периода от 25.10.2011 г. до 16.12.2014 г. [фирма] ЕООД е пренаело процесния имот от наемателя [фирма] ЕООД. На 22.12.2014 г. между собственика и [фирма] ЕООД бил сключен нов договор за наем на офиса. В договорите за наем не е била предвидена възможност за [фирма] ЕООД да преотдава имота под наем на трети лица. На 17.06.2016 г. търговският пълномощник на ответника е уведомил писмено собственика, в качеството му на наемодател, за наличието на теч, възпрепятстващ нормалния работен процес в офиса. При така установените факти въззивният съд е приел, че с договора от 01.08.2015 г. между ищеца и собственика на сградата е възникнало мандатно правоотношение на косвено представителство по смисъла на чл. 292, ал. 2 ЗЗД, въз основа на което ищецът е овластен да предяви иск и да събере от свое име вземането на собственика. Въз основа на вписания в Търговския регистър адрес на управление на ответника е приел, че за процесния период офисът е бил ползван от него без правно основание, с което се е обогатил неоснователно за сметка на собственика, поради което е уважил предявения иск за сумата 53

156 евро, съставляващи обезщетение в размер на наемната цена на имота. За разликата до предявения размер от 57881,25 евро искът е отхвърлен като неоснователен.

В частта, с която искът е отхвърлен за разликата между 53156 евро и 57881,25 евро, решението е влязло в сила като необжалвано при условията на чл. 296, т. 2 ГПК.

В касационната жалба против въззивното решение, подадена от [фирма] ЕООД се поддържа, че съдът е формирал неправилни изводи относно активната легитимация на ищеца, тъй като с дадения му мандат за събиране на вземането не е придобил материални права, а извършената с договора за мандат цесия е недействителна - не е за съществуващо вземане, а за бъдещо неопределяемо такова. Изложени са оплаквания, че съдът не се е произнесъл по въведения довод за липса на обедняване на ищеца и е приложил неправилно чл. 59 ЗЗД при липса на доказателства за обогатяване на ответника и обедняване на ищеца.

Ответникът по касационната жалба [фирма] ЕАД я оспорва като неоснователна.

По основателността на касационните оплаквания, Върховният касационен съд, състав на Четвърто гражданско отделение намира следното:

Формираният в решението извод, че учреденото с договора от 01.08.2015 г. мандатно правоотношение дава материалноправна легитимация на ищеца да претендира от ответника процесното вземане е неправилен. С договора, собственикът на сградата е възложил на ищеца да извършва фактически и правни действия, свързани с управлението на имота му, прехвърляйки му правото да събира вземания от всякакъв характер, свързани с управлението на имота. В рамките на този мандат изпълнителят не разполага с материалноправна легитимация да претендира за себе си вземания, възникнали във връзка с управлението на имота. Независимо от

това обаче, крайният извод на въззивния съд е правилен – със същия договор (чл. 2, т. 6) възложителят е прехвърлил на ищеца своите вземания срещу наематели и ползватели на обекта. Извършената цесия не е недействителна. Прехвърлените вземания са определяеми („вземанията, които възникват по време на действието на този договор”), поради което изпълнителят, ищец по делото разполага с материалноправна и процесуална легитимация да ги претендира от свое име и за себе си.

Оплакването, че въззивният съд не се е произнесъл по направеното възражение на ответника, че не е налице обедняване на ищеца, е основателно. С отговора на въззивната жалба ответникът е въвел възражения, че не е ползвал имота; че за ищеца не е настъпило обедняване, а уважаването на претенцията би довело до неоснователното му обогатяване. В нарушение на съдопроизводствените правила, съдът не се е произнесъл по тези възражения. Приел е, че ответникът, регистрирайки адрес на управление в имота, го е ползвал без правно основание и тъй като не е заплащал наемна цена, се е обогатил за сметка на ищеца. Без да изследва въпроса налице ли е обедняване за ищеца, е уважил претенцията на основание чл. 59 ЗЗД, присъждайки му наемната цена на обекта.

Така формираните изводи са неправилни.

По делото е установено, че наемната цена на обекта (офис № 15 в Бизнес център, [адрес]) е варирила между 857,96 евро и 1042 евро или общо за целият период от ползването на обекта би могло да се реализира наем в размер на 53156 евро. Установено е и че в процесния период от 15.07.2011 г. до 15.07.2016 г. обектът е бил отдаден под наем от собственика [фирма] АД на [фирма] ЕООД срещу месечна наемна цена от 903,75 евро (л. 47 от гр.д. № 8838/2016 г. СГС) или реализираният наем е в размер на 54225 евро, надвишаващ пазарния наем за периода. Това обстоятелство изключва обедняване на ищеца. Независимо дали ответникът е ползвал имота без основание и от това за него да е последвало обогатяване (за което по делото

не е проведено пълно и главно доказване), то не е налице обедняване на ищеца, поради което претенцията по чл. 59 ЗЗД е неоснователна.

Предвид изложеното, обжалваното въззивно решение следва да бъде отменено като постановено в нарушение на материалния закон и съдопроизводствените правила. Не се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия, поради което по арг. от чл. 293, ал. 3 ГПК следва да бъде постановено ново решение по съществото на гражданскоправния спор, с което предявеният иск с правно основание чл. 59 ЗЗД за сумата 53 156 евро се отхвърли като неоснователен.

III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ

7. Пределите на служебна проверка по отношение на станали известни на въззивния съд факти във връзка с други водени от страните дела винаги е свързан с конкретно въведен от страните факт, чието доказване е ненужно поради осъществената от съда служебна справка, която е надлежно обективизирана и приложена към делото и обявена на страните, като факт съобразно чл. 155 ГПК, ненуждаещ се от доказване и като такъв, съобразяван при разрешаване на спорното право и мотивирането на съдебния акт.

Решение № 72 от 10.07.2019 г. по търг. дело № 549/2016 г., I т. о., докладчик съдия Елеонора Чаначева

Производството е по чл. 290 ГПК.

[фирма] ООД, гр. В. е подал касационна жалба против решение № 867 от 17.11.2015г. по гр.д. 1285/15 г. на Варненски окръжен съд.

Върховният касационен съд, състав на първо търговско отделение, за да се произнесе взе предвид следното:

С решението, предмет на касационно обжалване, състав на Варненски окръжен съд е отменил постановеното от Варненски районен съд решение, с което е бил уважен предявеният от [фирма] ООД, гр. В. против [фирма] АД, гр. В. иск с правно основание чл. 422 ГПК – за признаване за установено между страните това, че ответникът дължи на ищеца сумата 23000 лв., съставляваща част от главница по договор за заем от 21.09.2011г., както и законна лихва, считано от подаване заявлението по чл. 417 ГПК - 28.07.2014 г. до окончателното изплащане и по същество е отхвърлил така предявения иск. За да постанови обжалвания резултат, въззивният съд е приел, че от събраните по делото доказателства – извлечение от банкова сметка на ищеца и счетоводни записвания се установявало, че от сметката на ищеца в полза на ответното дружество на 21.09.2011 г. са постъпили сумите - 16 300лв. и 59200 лв. а на 27.09.2018 г. сумата 40000 лв., като посочено основание и по трите превода било договор за заем от 21.09.2011 г. Направен е извод, че предвид „поддържаните твърдения на заявителя – ищец, както и възраженията на ответника и служебно известните на съда редица съдебни спорове между страните” се установявало, че ищецът не бил доказал съществуването на валидно вземане от ответника за сумата 115500 лв., произтичащо от неформален договор за заем от 21.09.2011 г., тъй като установеното за превеждането на сумата по заема с три превода „вероятно” касало друг договор между страните, основан на договор за заем от същата дата и за същата сума. Направен е и извод, че след като ищецът се бил позовал на неформален договор за заем, чрез еднократно предаване на сумата, то той не е доказал твърденията си, поради което искът следвало да се отхвърли.

С определение № 894 от 23.11.2016 г. на ВКС, I т.о. въззивното решение е допуснато до касационно обжалване на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса - Какви са пределите на служебна проверка по отношение на станали известни на въззивният съд факти във връзка с други водени от страните дела и как следва да процедира съдът в хипотеза на преценка за относимост на тези факти спрямо разглеждания от него правен спор.

Залегналият в чл. 6 ГПК принцип на диспозитивното начало в гражданския процес е основен по отношение пределите на търсената защита и очертаване на рамките, в които спорното материално право следва да бъде разгледано и удовлетворено, като изцяло в дискреция на ищеца е неговото определяне, над което е налице недопустимо произнасяне от съда. Чл. 7, ал. 1 ГПК, формулира от своя страна принципа на служебното начало, дефинитивно определящ процесуалните възможности на съда да предприеме действията, залегнали в установения процесуален ред за ефективно осъществяване на съдебно осъществяваната защита на гражданските права. Тези принципи следва да бъдат ясно разграничавани по отношение правомощията на страните и на съда, с оглед определяне пределите на служебно предприети действия от съда и тяхното отражение върху акта, с който приключва производството.

С оглед поставения въпрос, следва да бъде разгледано проявлението на тези принципи във връзка с доказване на фактите по делото и участието на съда в този процес. Служебното начало се свежда до разпределяне на доказателствената тежест, разграничаване на спорното от безспорното, определяне на относимостта и допустимостта на доказателствата и в по-късната фаза на процеса разглеждане със съдебния акт на съотносимост на установените факти към цялостната фактическа обстановка и съответно подвеждането им под конкретна правна норма, очертаваща наличието на предпоставки за разрешаване на спорното право. Предмет на доказване в процеса са релевантните за спора факти, които са спорни между страните –

съгласно чл. 154, ал. 1 ГПК, като всяка от страните носи доказателствена тежест относно тези положителни факти, от които извлича за себе си изгодни правни последици. Съдът обосновава правните изводи по спора, съобразно така осъщественото доказване на релевантните за него факти. Изключение от правилото за инициране на доказването на определени факти от страните по спора е предвидено само във връзка с възможността, съдът да изключи определени факти от предмета на доказване, поради това, че са общоизвестни, или поради това, че са служебно известни – арг. чл. 155 ГПК. В първия случай това са факти, известни на неограничен кръг лица, а във втория това са факти известни на съда във връзка с работата му. Изключението, обаче, не означава служебно събиране на доказателства, тъй като тези факти, като относими пряко към предмета на спор, следва да бъдат поддържани от страните като осъществени при очертаване на спорното право. В този смисъл и служебно съставът може да проверява факт, свързан с правилното разрешаване от спора. Така се очертават и пределите на проверка, които съдът може да извърши във връзка със служебното установяване на конкретни обстоятелства, които изясняват спора от фактическа страна. Изводът се обосновава с това, че съгласно разпоредбата на чл. 153 ГПК, съдът извършва преценка на събраните по делото доказателства, доколкото те се отнасят до спорните факти от значение за решаване на делото. Тези факти не могат да бъдат въвеждани служебно в предмета на спора от решаващия състав, а съгласно чл. 6, ал. 2 и чл. 8, ал. 2 ГПК се сочат от страните по делото. Във всички случаи, обаче съдът във връзка с включването на тези факти в установената фактическа обстановка на основание чл. 146, ал. 1, т. 4 ГПК, следва да докладва по делото, като съобщи на страните, че смята конкретния факт за общоизвестен и ще го съобрази при постановяване на акта си. Същото следва да е относимо и към служебно известните факти, и по отношение на тях на по-голямо основание, тъй като страните следва да бъдат запознати с разбирането на съдебния състав за наличие на факти, които не само не се нуждаят от доказване, тъй като са

служебно известни, но и са такива от значение за разрешаване на спора между тях. На последно място, така установените факти следва да залегнат в мотивите, като узнати по конкретен начин и този начин, с оглед служебните справки да дава възможност за проверка на извода за относимостта на факта към правния спор. Този извод произтича от характера на мотивите на съдебния акт, тъй като те са еманация на решаващата дейност на съда и на начина, по който той е формирал изразената воля по разрешаване на спора. Освен това, както бе посочено, мотивите към акта са значими и за осъществяваната по реда на инстанционния контрол проверка във връзка със съответствието им с изискуемото по чл. 235, ал. 2 ГПК съдържание относно формиране на решаващите правни изводи и тяхната законосъобразност.

С оглед изложеното на поставения правен въпрос следва да се отговори, че пределите на служебна проверка по отношение на станали известни на въззивния съд факти във връзка с други водени от страните дела винаги е свързан с конкретно въведен от страните факт, чието доказване е ненужно, поради осъществената от съда служебна справка, която е надлежно обективизирана и приложена към делото и обявена на страните, като факт съобразно чл. 155 ГПК, ненуждаещ се от доказване и като такъв, съобразяван при разрешаване на спорното право и мотивирането на съдебния акт. Фактическото обективизиране на така направената справка обосновава правилността на преценката на съда и възможността тази преценка да бъде проверена по реда на редовно инициирания инстанционен контрол.

По основателността на касационната жалба:

Първостепенният – Варненски районен съд е бил сезиран с искова молба на настоящия касатор против [фирма] АД, като ищецът е поддържал наличие на неформален договор за заем, сключен между страните на 21.06.2011 г., реално предаване на сумата от 115500 лв., чрез осъществен паричен превод на части – на 21.09.2011 г. сумите 16300 лв. и 59 200 лв. и на 27.09.2011 г. – 40000 лв. И при трите банкови превода като основание за

извършеното плащане е посочен договор за заем от 21.09.2011 г. От изслушаното пред първостепенния съд експертно заключение се изяснява, че плащания в счетоводството на ищеца /редовно водено/ по така дадения заем не са постъпвали. Експертът е посочил, че ответникът е отказал достъп до неговото счетоводство. С оглед оспорване на факта за настъпване на падежа на задължението е представена нотариална покана, връчена чрез залепване на уведомление, с оглед смяна на адреса на ответното дружество. При тези фактически данни и с оглед липсата на опровергаване от страна на ответника на тези документално установени по спора факти, както и при липса на доказателства в подкрепа на направеното от него възражение, че преведената сума не се дължала, поради наличие на „сложни отчетни отношения между тях” /без да бъде обоснована и съответно доказана конкретика по така заявеното/ се налага извод за основателност на предявения иск.

Правно необосновано е разбирането на въззивният съд, изведено от разгледаната по-горе фактическа обстановка, че ищецът не бил установил валидно вземане, тъй като не е доказал, че е превел цялата сума на 21.09.2011 г., както и правно несъстоятелен е изводът, че след като сумата е преведена на три пъти – на 21.09.2011 г. и на 27.09.2011 г. „вероятно“ се касаело за друго облигационно отношение между страните. Доколкото договорът за заем е реален, ясните и неопровергани от данните по делото доказателства за фактическото предаване на цялата сума на основание сключен конкретен договор за заем от заемодателя на заемателя прави правно ирелевантни разсъжденията как фактически е осъществено това предаване - изцяло или на части.

С оглед изложеното по поставения правен въпрос, се налага извод, че въззивният съд е мотивирал своя акт с предположения, а не с въведените от страните факти, както и общо и абстрактно се е позовал на служебно известни му факти, без да ги обвърже с въведено от страните в процеса твърдение, за което е приел, че не се нуждае от нарочно доказване и без да

бъдат надлежно предявени, макар и в този вид, в който са приети за известни. Доколкото липсват каквито и да било данни, установяващи различна от разгледаната фактическа обстановка, т.е. липсват дори конкретни твърдения от ответника по спора за друго правоотношение, а същият е оспорил заема само по отношение на падежа на задължението, без дори да посочи конкретно договорно правоотношение въз основа, на което твърди, че е бил извършен процесният превод, нито да опровергае изрично записаното основание за превода - договор за заем от 21.09.2011 г., то с оглед мотивираното по-горе следва да се приеме, че и правните изводи на въззивния съд за неоснователност на иска, са направени незаконосъобразно и не са мотивирани адекватно на установената и приета от съда фактическа обстановка. Т.е. налице е поддържаната от касатора необоснованост на съдебния акт, като това е основание за касиране на решението и по същество, с оглед вече изложеното за уважаване на предявения като частичен иск по чл. 422 ГПК. Този извод следва и от представеното и влязло в сила решение, преди постановяване акта на въззивният съд /видно от печата на съда за влизането му в сила на 10.11.2015 г./ № 800/20.10.2015 г. по т.д. № 1186/15 г. на Варненски окръжен съд, с което е бил уважен предявен като частичен иск, за част от сумата, дължима по същия договор за заем от 21.09.2011 г., сключен между страните. С т. 2 на ТР ОСГТК № 3/16 е прието, че решението по уважен частичен иск за парично вземане се ползва със сила на пресъдено нещо относно правопораждащия факт на спорното субективно материално право при предявен в друг исков процес иск за защита на вземане за разликата до пълният размер на паричното вземане, произтичащо от същото право. Или на това основание, решението също подлежи на касиране, доколкото въззивният съд го е постановил и в противоречие с тази задължителна практика. Този извод произтича от това, че с влязлото в сила решение правопораждащият задължението факт – наличие на валиден договор за заем между страните, е бил установен със сила на пресъдено нещо.

На основание чл. 293, ал. 1 ГПК, обжалваното решение следва да бъде отменено и вместо него постановено друго, с което искът по чл. 422, ал. 1 ГПК бъде уважен.

8.Отменителните искиве имат облигационен, а не вещен характер, доколкото евентуалната им основателност не води до обратен транслативно-вещен ефект, т.е. връщане на правата върху имотите отново в партимониума на съпрузите, съответно в режим на СИО, и има за последица само осигуряване възможността на кредиторите да се удовлетворят от стойността на дела на длъжника – ½, при запазване действителността на самата разпоредителна сделка по отношение на страните по нея. Следователно, не може да става изобщо въпрос за необходимо другарство, по смисъла на чл. 216, ал. 2 ГПК, на двамата съпрузи като ответници по отменителни искиве, основани на лични задължения на единия от тях като ЕТ.

Чл. 135 ЗЗД

Чл. 647 ТЗ

Решение № 35 от 07.03.2019 г. по търг. дело № 1165/2018 г., П т. о., докладчик съдия Боян Балевски

Производството е по чл. 290 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба от страна на К. В. Б. - синдик на ЕТ В. М. Т. с фирма [име] -в несъстоятелност срещу решение № 9/08.01.2018 г. на АС-Пловдив, по в.т.д. № 590/17, с което е обезсилено решението на ОС-

Пазарджик по т.д. № 216/2016, постановено по иск на касатора с правно основание чл. 647, ал. 1, т. 6 ТЗ, обективно евентуално съединен с иск по чл. 135 ЗЗД, против [фирма] ЕООД /н./ –гр. С. и ЕТ В. М. Т. с фирма [фирма] - в несъстоятелност и делото е върнато на първоинстанционния съд за конституирането на съпругата на ответника – едноличен търговец като задължителен необходим другар в процеса.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, второ отделение, след преценка на данните по делото и съобразно правомощията си по чл. 290 и сл. от ГПК констатира следното:

За да постанови обжалваното решение, съдът е приел, че с така предявените главен и евентуален иск се претендира обявяването за относително недействителни на основание чл. 647, ал. 1, т. 6 ТЗ, евентуално - по чл. 135, ал. 1 ЗЗД, спрямо кредиторите на масата на несъстоятелността на ЕТ В. М. Т. с фирма [име] - в несъстоятелност, на три разпоредителни сделки с недвижими имоти на длъжника в производството по несъстоятелност и съпругата му в полза на втория ответник [фирма] ЕООД /н./ със собственик на капитала и управител М. В. Т. -дъщеря на В. М. Т., до размера на ½ от прехвърлените права. Имотите, предмет на трите атакувани като относително недействителни сделки са придобити по време на брака на В. М. Т. с Е. Г. Т. и следователно са в режим на съпругеска имуществена общност /СИО/. При това положение, съдът се позовавал на т. 12 от ППВС 2/1977 г., за да обоснове извод, че в подобна хипотеза съпрузите са задължителни необходими другари и процесът без конституирането и на Е. Г. Т. е недопустим.

С определение № 639/13.11.2018 г. по т.д. №1165/2018 на ВКС, Второ т.о., постановено по реда на чл. 288 ГПК, е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК касационно обжалване по въпроса: *Следва ли съпругът на ЕТ - в несъстоятелност да участва като задължително необходим другар на ответника в производства по иски по чл. 647, ал. 1 ТЗ и чл. 135 ЗЗД срещу физическото лице ЕТ - в несъстоятелност, с които се иска обявяването за*

относително недействителни на разпоредителни сделки с недвижими имоти в режим на съпругеска имуществена общност /съкр. СИО/, с оглед разпоредбата на чл. 614, ал. 2 ТЗ и разрешението, което ВКС дава в ТР 5/2014 на ОСГТК относно приложението на чл. 135 ЗЗД за разпоредителни сделки с недвижими имоти в режим на СИО.

В отговор на така формулирания правен въпрос, настоящият състав на ВКС, ТК, Второ т.о. излага следните съображения:

Съгласно разпоредбата на чл. 614, ал. 2 ТЗ в имуществото на длъжника по несъстоятелността - едноличен търговец се включват и $\frac{1}{2}$ ид. част от вещи и права върху вещи в режим на съпругеска имуществена общност /СИО/ по смисъла на чл. 21 СК - т.е. придобити по време на брака в резултат на съвместен принос, който следва по законова оборима презумпция - чл. 21, ал. 3 СК. След като половината от правата върху недвижимите имоти, предмет на атакуваните като относително недействителни разпоредителни сделки, са част от имуществото на несъстоятелния длъжник ЕТ, то явен е интересът на синдика в производството по несъстоятелност на последния, да предяви отменителни иски за попълване масата на несъстоятелността. Отменителните иски имат облигационен, а не вещен характер, доколкото евентуалната им основателност не води до обратен транслативно-вещен ефект, т.е. връщане на правата върху имотите отново в патримониума на съпрузите, съответно в режим на СИО, и има за последица само осигуряване възможността на кредиторите да се удовлетворят от стойността на дела на длъжника - $\frac{1}{2}$, при запазване действителността на самата разпоредителна сделка по отношение на страните по нея. Следователно, в разглеждания случай, не може да става изобщо въпрос за необходимо другарство, по смисъла на чл. 216, ал. 2 ГПК, на двамата съпрузи като ответници по отменителни иски, основани на лични задължения на единия от тях като ЕТ, доколкото, по изложените по-горе съображения, не е налице спорно правоотношение, основано на бездялова съпругеска имуществена общност,

предполагащо решението по отменителните иски да бъде еднакво спрямо двамата съпрузи. Същото важи и за задължителното другарство като предпоставка за правото на иск, доколкото последното представлява вид необходимо другарство, изискващо съвместно предявяване на иска срещу две или повече лица като условие за допустим процес.

В тази насока са и задължителните указания по тълкуването на закона, дадени в мотивите по т. 1 в ТР № 5/2013 г. на ОСГТК относно приложението на чл. 135 ЗЗД за удовлетворяване на кредитор при личен дълг на единия от съпрузите към същия, след разпореждане от тяхна страна с имот в режим на СИО, които напълно важат и при специалните хипотези на отменителните иски по чл. 647 ТЗ.

С оглед изложеното, решение № 9/08.01.2018 г. на АС-Пловдив по в.т.д. № 590/17, с което е обезсилено като недопустимо решението на ОС-Пазарджик по т.д. № 216/2016, поради липсата на конституирането, като задължителен необходим другар на съпругата на ответника – едноличен търговец, се явява в нарушение на съответните материалноправни и процесуални норми, в горепосочените законови разпоредби и като такова следва да се отмени - чл. 281, т. 3 ГПК.

Делото следва да се върне на въззивната инстанция за произнасяне по същество на въззивната жалба: т.е. по правилността на първоинстанционното решение.